

HADMÉRNÖKI VITA SZATMÁRRÓL A XVII. SZÁZAD MÁSODIK FELÉBEN

A törökkel foglalkozó kutatók számára eddig sem volt kérdéses, hogy a bécsi levéltárak valódi kincsesbányát jelentenek a magyar történelem e korszakának megismeréséhez. Az utóbbi két évtizedben sokszorosára nőtt az ott megőrzött anyagokból feltárt források mennyisége. Többségük igen komoly, és a török elleni védelem szempontjából fontos problémákkal foglalkozik. Szerencsére akadnak olyanok is, amelyek bizonyos vonatkozásai ráterelik a figyelmünket arra, hogy a felelősségteljes döntéseket hozó politikusok és katonák, legyenek bármilyen rendűek és rangúak, azért mégis csak gyarló és még inkább érző emberek. Természetesen egy szóval sem állítom, hogy az alább ennek bizonyítására közzétett hadmérnöki (fel)jelentés az egyedüli bizonyíték az emberi gyengeségekre. Gondoljunk csak a mustrák és a zsoldpénzek körüli örökös manipulációkra, melyeket az Udvari Haditanács (Wiener Hofkriegsrat) és az Udvari Kamara (Wiener Hofkammer) ezernyi rendelkezése sem tudott megszüntetni.¹ Az itt közlendő iratban² is megmutatkoznak negatív tulajdonságok, mint szakmai féltékenység, irigység, törtetés. Másfelől viszont kiérezhető belőle a büszkeségében megbántott szakember jogos felháborodása is.

Mint a korszak forrásai általában, nyilván ez sem értelmezhető önmagában, csak az előzmények és a helyzet ismeretében.³ Ez az irat Hans Georg Ssichától, a leginkább vedutáiról ismert hadmérnöktől származik. A szakmai vita, amiről ebben olvashatunk, alapvetően a szatmári erődítmény építkezéseiről, egészen pontosan a védművekben keletkezett károk elhárításáról szól.

Az események akkor kezdődtek, amikor 1660 májusában Souches tábornok az erőd átadására kényszerítette II. Rákóczi György erdélyi fejedelem várkapitányát, Kökényesdy Györgyöt. A forrásokból sejtethetően meglehetősen elhanyagolt állapotban levő építményről maga Souches tett jelentést a Haditanácsnak,⁴ amely Martin Stier hadmérnököt utasította a helyzet felmérésére.⁵ Az általa készített felterjesztés, terv és tervrajz⁶ lett az alapja az összes későbbi elképzelésnek. Az építkezés, az eddig megismert adatok szerint, Stier terveinek megfelelően, többé-kevésbé folyamatosan zajlott a következő években. Ezalatt több hadmérnök is megfordult a helyszínen, köztük az alábbi levelet író Ssciha is, aki saját állítása szerint már 1666-ban dolgozott Szatmárott, és jelentést tett az

¹ L. erre *Bagi Zoltán*: A Német-római Birodalom és a Magyar Királyság kapcsolatai a XVI–XVII. század fordulóján. Különös tekintettel a birodalmi gyűlésekre és a császári-királyi haderő szervezetére a tizenöt éves háború időszakában. ELTE BTK PhD disszertáció, 2006. Kézirat. Passim.

² ÖStA KA HKR Akt. 1672 Jänner No. 10. Exp. fol. 4r–11v. 1672. jan. 30.

³ Az előzményeket részletesen l.: *Domokos György*: Újabb adatok a szatmári erődítmény építéstörténetéhez az 1660–1670-es években. *Castrum*, 4. (2006/2) 47–70. o.

⁴ ÖStA KA HKR Akt. 1660 November No. 62. Exp. sine fol. 1660. nov. 19. Ez csupán az eredetiből az Udvari Haditanács által az uralkodó számára készített rövid kivonat.

⁵ Uo. 1660. nov. 22.

⁶ ÖStA KA Kartensammlung, K VII k 264–200 E.

akkor felmerült problémákkal kapcsolatban.⁷ Feltehetően akkor készítette Szatmárról a neki tulajdonított alaprajzot, részletterveket és vedutákat, továbbá talán számos más magyar vár metszetrajzát is.⁸ Saját bevallása szerint akkor végzett tevékenysége kapcsán kezdődött ellentéte Jacob von Holst hadmérnök ezredessel, amely 1671–72-re, láthatóan, igencsak elmérgesedett.

Holst minden bizonnyal komolyabb pozíciót töltött be a hadmérnökök között, nem csak ezredesi rangja folytán (más titulusa viszont eddig nem fordult elő az iratokban), hanem mert 1671 júniusában, júliusában és szeptemberében írott jelentései szerint egy sor felső-magyarországi erődítménnyel foglalkozott, köztük a vita tárgyát képező Szatmárral is, valamint Ecseddel, Kállóval, Tokajjal, de legfőképpen a kiemelt fontosságú kassai citadellával.⁹ Ugyancsak rangjára utalhat, hogy egy másik, egyébként épp az ő kérésére kiküldött, majd általa szintén megkritizált hadmérnök, egy bizonyos Giovanni Giuseppe Spalla tiszteletteljes hangvétele, midőn a Haditanácsnak küldött iratában némi kritikát bátorkodott Holst szatmári ügyködése kapcsán megfogalmazni.¹⁰

Ssicha nem közvetlenül Holstnak válaszolt, nem is a területileg illetékes főkapitányhoz, hanem egyenesen a Udvari Haditanácshoz fordult.¹¹ Hogy első indulatában tette ezt,¹² vagy pedig megfelelő támogatókkal rendelkezett a Haditanácsban, azt egyelőre nem lehet eldönteni. Az azonban jól látható, hogy Ssicha okos ember volt, egyaránt tudott hatni az érzelmekre és az értelemre, ráadásul csavarosan tudott érvelni. A Haditanács urainak érzelmeit leginkább az őt ért sérelem nagyságának és ellenfele alávalóságának többszöri hangsúlyozásával igyekezett maga felé fordítani. A logikusnak ható szakmai magyarázattal és Holst ténykedésének lekicsinylésével saját elképzelésének igazát kívánta demonstrálni. Ravasz érvelése pedig valószínűleg nem maradt hatástalan, midőn azt állította, hogy ha ő olyan buta lenne, mint amilyennek Holst beállította, akkor

⁷ E jelentést egyelőre nem sikerült megtalálni.

⁸ Hogy a szatmári rajzokat – a jelen forrásban megemlített, a lábazat szerkezetét bemutató részletterven túl – valóban ő készítette volna, azt tudomásom szerint más adat jelenleg nem támasztja alá. Csupán Glaser Lajos, és utóbb Kisari Balla György közlésében szerepel, de az nem derül ki egyik szerzőnél sem, hogy a név esetleg a rajzok hátulján található-e, hiszen elől, legalábbis az eddigi kiadásokon és másolatokon, ez nem látszik. *Glaser Lajos*: A karlsruhei gyűjtemények magyar vonatkozású térképanyaga. Budapest, 1933. 47. 225–228. szám.; *Kisari Balla György*: Karlsruhei térképek a török háborúk korából. Budapest, 2000. 481–483. o. Kivételt képez az ezekkel azonos kéz által feliratozott kállói alaprajz, melynek bal alsó sarkában megtalálható Ssicha szignója. *Kisari* 2000. 479. o.; l. még: *Glaser* 1933. 46–47. o. 222–223. szám., ill.: *Szóts Péter*: Szatmár kora újkori erődje. *Castrum*, 3. (2006) 1. 88. o. A Kisari által közölt metszetek némelyikének stílusa, technikája kísértetiesen hasonlít a kállói és szatmári rajzokra. Ssicha szélesebb körű rajzoló tevékenységének azonban akadnak más nyomai. A Kisari által közölt kállói vedutának egy másik irányból lerajzolt párját, valamint az ottani alaprajz egy változatát szignáltan l.: *Rózsa György*: Városok, várak, kastélyok. Budapest, 1995. 85. o. Székelyhíd lerombolás előtti állapotát 1665-ből l.: uo. 120. o. A Magyar Országos Levéltárban őrzik Tokaj szintén szignált alaprajzát és látképét: MOL MKA E 211 Lymbus, Series II. 95. csomó. Kiadta: *Papp-Váry Árpád – Hrenkó Pál*: Magyarország régi térképeken. Budapest, 1989. 76–77. o. Ssicha további tevékenységére l. részletesebben: *Szalai Béla*: Magyar várak, városok, falvak metszeteken, 1515–1800. I. k. Budapest, 2001. 23., 27. o.; *Karsay Ferenc*: A törökvilág néhány térképéről. *Geodézia és Kartográfia*, LV. (2003) 6. 46. o.

⁹ ÖStA KA HKR Akt. 1671 September No. 227. Exp. fol. 1–39., 45–47.

¹⁰ ÖStA KA HKR Akten 1672 Jänner No. 10. Exp. fol. 14r–19v. (olasz eredeti), 25r–31r. (német fordítás). Spalla működéséhez némi adalék: *Karsay* 2003. 45. o.

¹¹ Minthogy az említett 1672 januári levéltári szám alatt együtt szerepel az ügy teljes anyaga, vagyis Holst, Spalla és Ssicha jelentése, feltételezhető, hogy más irat ekkor és ez ügyben nem készült.

¹² Holst január 2-án írta le sértő szavait a Haditanácsnak címzett terjedelmes jelentésében, Ssicha felirata pedig január 30-án datálódott, de mint írta, néhány nappal előbb kapta kézhez Holst és Spalla véleményét.

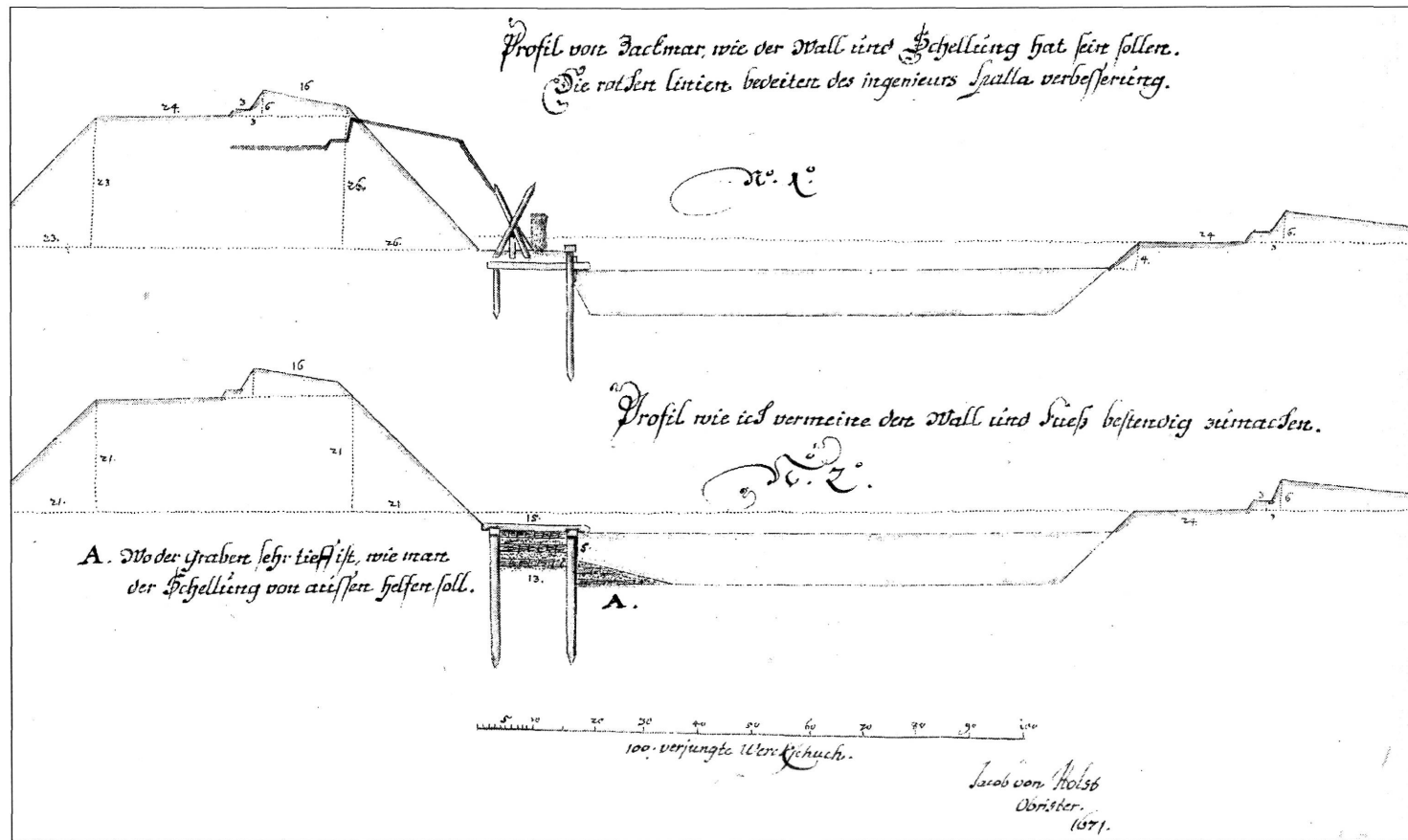
Holst azzal, hogy őt korábban támogatta és ilyen sokáig fedezte, tulajdonképpen kárt okozott a császárnak. Eközben – a korban egyébként szokásos módon – mindvégig hangoztatta alázatosságát, s hogy ő mindenben az előljárók utasításai szerint járt és jár el. Írása kitűnően szerkesztett, szép ívű munka: a szomorú ténnyel, az őt ért támadás tárgyilagossága bemutatásával kezdődik, majd egy kis elmélkedés után a Haditanács urainak kegyelmébe, megértésébe ajánlja, és megítélésükre bízta magát. Ezt követi a várépítéssel elmélete, ebből pedig a konkrét szatmári ügyekre tér rá, mindvégig célozgatva arra, hogy Holst az, aki semmihez sem ért. A csúcsponton aztán már konkrétan kimondja, hogy nem tűri az efféle támadásokat. Lezárásként pedig újfent a Haditanács jóindulatáért esedezik.

Az alább közölt irat három szempontból is fontosnak tekinthető. Egyrészt állást foglal egy nagyobb szakmai vitában, amely általánosságban a szatmári erődítmény védműveinek szerkezeti problémái körül folyt. Egyfelől ugyanis, legalábbis ahogy a korábbi forrásokból kiderült, baj volt a bástyák alaprajzi kialakításával, konkrétan az eredendően rosszul megkonstruált szárnyak csak kevés löveget tudtak befogadni, és azok sem tudták megfelelő szögben löni az átellenes bástya homlokvonalát.¹³ Másfelől komoly gondok adódtak a vizenyős altalajra épített, nagy méretű fa-föld bástyák szerkezetével: a töltések külső részsíjút támasztó, padkaszzerűen kialakított lábazatok nem bírták a terhelést és több helyütt tönkrementek, a tartócölöpök kidőltek, minek következtében a töltések is megcsúsztak. Ennek a lábazatnak és azon belül is a támasztékként szolgáló cölöpözetnek a kialakítása, elrendezése mindhárom említett hadmérnöknel kiemelt helyet kapott, s természetesen mindhárman másként képelték el a megoldást.

Külön érdekessége a történetnek, hogy Holst próbafúrással igyekezett a kérdéses helyen a talaj szerkezetét meghatározni, amit persze Ssicha érdektelennek és eredménytelennek tekintett. Az eset összességében újból rámutat arra a tényre, hogy a helyi természeti viszonyok milyen mértékben befolyásolták az erődítmények építését, fenntartását. Megmutatta továbbá, hogy egy ilyen látszólag egyszerű probléma megoldása is mekkora szakmai vitákat, s azokon keresztül mekkora személyi ellentéteket tudott provokálni. Végül ki kell emelni, hogy a várak régészeti kutatása szempontjából is fontos a palánképítés elméletének és gyakorlatának minél jobb megismerése.

Fontos ez az irat azért is, mert utalást tesz egy nagyon érdekes, az építkezések kivitelezését érintő gyakorlatra. Bár egyértelmű, hogy Ssicha az ennek leírása során tett negatív kitételeit is Holstra érti, de minden bizonnyal más esetekben is megtörténhetett, hogy a (hozzá nem értő) hadmérnök által készített terv és annak megvalósíthatósága között ellentét támadt. Ssicha szavaiból úgy tűnik, hogy ezt az ellentétet a munkálatokat irányító fő építésvezetőnek (*Werkmeister*) kellett feloldania, aki igyekezett biztosítani, olykor túlbiztosítani az építményeket, hogy azok stabilak és tartósak legyenek. Ám éppen ebből adódóan olykor sikerült azokat túlméretezni, amivel épp az ellenkező eredményt érték el: jelen esetben a lábazat kidőlését és a töltés megcsúszását. S ha mindez nem lenne elég, a (hozzá nem értő) hadmérnök maga is eleve így cselekszik, vagyis túlbiztosít. Egyértelmű, hogy Ssicha ezt Holst azon nem túl szerencsés húzására értette, midőn a megrogyott töltésre még több földet hordatott az amúgy túl magas contrascarpáról. Nem lehet véletlen, hogy Spalla egyik óvatos kritikája is éppen erről a problémáról szól. A kérdés

¹³ Az efféle problémákra l.: *Domokos György*: Várépítéssel és várharcászattal Európában a XVI–XVII. században. *Hadtörténelmi Közlemények*, Új folyam, XXXIII. (1986) 1. 47–109. o.

1. sz. kép

mindenképpen további vizsgálatra érdemes, részben annak kiderítésére, hogy efféle eset másutt is előfordult-e, részben pedig azért, mert a tervezettnél nagyobbra méretezett építmények több pénzbe is kerültek, így kérdés, hogy az amúgy is szűkös kereteből miként tudták azokat finanszírozni.

A harmadik ok, amely miatt az irat érdeklődésre tarthat számot, nem szakmai, hanem nyelvi, s az előzőeknél kevésbé komoly. Figyelmesen olvasva a szöveget ugyanis számos nyelvi gyöngyszemet találhatunk benne. Azt hiszem, mindenki hallott már kiszólást abból a fajtából, melyeknek talán legrégebbike így szól: „nehogy már a befőtt tegye el a nagymamát”. Ha máshonnan nem, a Rapülők együttes egyik számában egy ország hallhatta. Nos, be kell látnunk, valóban nincs új a nap alatt: Ssicha ugyanezt a formát használta, természetesen saját korának megfelelően: „Und wirdt woll der lett dem Häffner sagen, was machstu, oder die erdichtung seine[m] erdichter widerschprechen.” Találunk a szövegben más érdekességeket is, mint például a „ne szólj szám, nem fáj fejem”, vagy a „lónak négy lába van, mégis megbotlik” kicsit körülményes, de szép megfogalmazását, nem beszélve az íjat feszítő és nyilakat lövő irigységről.

Az öt lapnyi terjedelmű irathoz három színes rajz tartozik, amelyek a 7v-n (1. kép), a 8r-n (2. kép) és a 10r-n (3. kép) találhatóak. Közülük az első kettő Holsté, miként azt Ssicha az irat elején említi, a harmadik pedig valószínűleg Ssicha 1666-os rajzának másolata. A 7v-n és a 8r-n levő metszetek valóban meglehetősen Holst 1671. július 15-i jelentésének mellékleteként,¹⁴ ahol még egy további részletrajz, valamint a 7v-n látható felső keresztmetszet eredetije is megtalálható.¹⁵ Az első rajz tehát a lábazat problémájának megoldási módozatait mutatja. A Spalla által elképzelt javítás már Holst korábbi példányán is szerepelt.¹⁶ A második rajz a Ssicha által alább „szivacsnak” titulált megoldást mutatja be, ahol a fából ácsolt rácsszerkezetbe töltött földrétegeket a rájuk fektetett és rövid cövekkel segítségével összefont rózsenyalábok tartották össze. Holst ezt a töltések részüinek megtámasztására akarta megépíteni, miként az az 1. kép alsó keresztmetszeten látható. Az utolsó kép Ssicha – így utólag nézve valóban ötletesebbnek tűnő – elgondolását tartalmazza. Ha ezt 1666-ban már valóban bemutatta, akkor érdekes lenne megtudni, miért vetették el, vagy ha az erőd más pontján esetleg megpróbálták megvalósítani, akkor működött-e.

A jelentés egyébként, úgy tűnik, nem Ssicha írása, legalábbis saját kezű szignóját nézve nem az. Ugyanakkor gyakorlott kéztől származik, hiszen mindvégig jól olvasható, betűi egységesek és szépen formáltak. Az eredeti szöveget betűhíven írtam át, csupán a központosítást és a mondatokra tördelést igyekeztem a jobb érthetőség igényei szerint alakítani. A magyar változat elkészítésekor az értelem visszaadására törekedtem, mivel a szó szerinti fordítás szinte lehetetlennek bizonyult és nagyon körülményes magyar mondatok születtek volna. Az értelemszerű fordítás mértéke a szövegtől függött, néhol nagyon át kellett fogalmazni a magyar szöveget, néhol pedig meg lehetett tartani az eredeti szóhasználatot.¹⁷

¹⁴ ÖStA KA HKR Akt. 1671 September No. 227. Exp. fol. 46r. és 47r.

¹⁵ Uo. 45r. és 31r.

¹⁶ A Spalla tervét jelző, eredetileg piros vonal a rajzon a többitől elütő, vékony fekete vonalként látszik.

¹⁷ Itt kell köszönetet mondanom kollégáimnak, *Bagi Zoltánnak* és *Végh Ferencnek*, akik voltak szívesek ellenőrizni fordításomat és észrevételeikkel korrigálták némely tévedésemet. Külön köszönettel tartozom

[4r] Hochlöblicher Kayßerlicher Hoff Kriegß Rath
Hoch und Wohlgebohrne Graffen und Herrn Gnädig und Hochgebittende Herrn

Euer Excell[enzen] und Gnaden, kan ich mit Schmerzlichem, betrübtém Gemüt nicht verhalten, wie das mier dieser tagen aus Jhr Gnaden Herrn Herr General Wachtmeister, Frey Hern von Schpanckau Cantzeley zwei unterschiedliche gegen einander, erwegung, erleiterung,¹⁸ jrrung und wid[er]part haltung, Schriffte, das eins des ingenieurs Spalla, das ander des Hern Obristen von Holst, sampt etlichen Abrissen und Proffilen, alles zusampt abzuecopiren, eingereicht worden ist. Darinne ich mich dann auch selbstén gefunden und muste die jeniege Schmähung undt zuelag,¹⁹ so der Herr Obriester vo[n] Holst weis nicht aus, was für angenebmenem²⁰ Hass wied[er] mich schreibt, Schmerzlich leßen und überschreiben. Da er vo[n] Calo redend sagt: §Die Maur recht anzufangen, so gehert,²¹ dasselbigé recht abgestochen werde, Zweiffel aber sehr, das sie es recht treffen werden, dann der ingenieur Spalla ist fast immer krank am Podagra, Contract²² und kan nicht fort und d[er] ingenieur ssicha verstehet es gar nicht.²³

Nu[n] ist zwar besser, das ich unrecht leide als unrecht thue. [4v] Nichts desto wenieger, die-weilen ich so verletzlich angezapft worden bin, khan gleichwohl nicht stillschweigen, dann wenn ich es thete, wer²⁴ mier vernachtheilig und verkürtzte mier selber. Welcher wolt doch so eines geringfügigen und linkes verstandes sein, der nit greiffen mocht, woher d[er] Neidt Herrühret und das auff das angesehen ist, was mir mahl in Angesicht gesagt wordenn und dann anderstwo, in abwesenheit meiner, geredt worden ist? Auff mich so viel Neidt Pfeil Schiessen und der Bogen gespannt sein soll, bis ich werde gezwungen, zu weichen und meine Stelle einem anderen abzutretten.

Aber deme sei, wie ihm wolle, ich mues es villeicht geschehen lassen. Dann ich in bestallung undt in meiner Allergnedigster Obriegkeit will undt Henden. Und wirdt woll der lett dem Häffner sagen, was machstu, oder die erdichtung seine[m] erdichter widersprechen.

Man sagt sonsten, das dafferne²⁵ eine Warheidt Schaden bringt, wann sie aus dem Mundt gelassen, beschehe weißlicher, das solliche verschwiegen werde. Jch halte aber dafür, das ein jeder Schuldig ist, Jhr Kay[serlichen] May[estät] unsers allergnedigsters Hern Schaden zue Verhütten abzuewend[en] und woher es [5r] endtschpringt,²⁶ zu Vermelden, welliches ich des Pattaker Bau halben auch gethan hab, auch inführo,²⁷ so lang ich im dinste werde sein, thuen will undt Neidt wegen die Warheit nicht verdecken soll. Was nu²⁸ hier folgendts für erzählung folget, geschicht nicht zue dem ende, mier die Weißheit selbstén vermessenlich zue schreiben. Sondern Bitte demütig Gehorsambst umb die Gnade, das Wort (verstehet es gar nicht) zue betrachten, ob das so gesagt wirdt, in keinem oder in allem wahr seye, oder ob es in etlichen also seie, in etlichen aber nicht.

Eine Figur recht abzuestechen, sei regular oder irregular, sei ein Platz ledieg oder verhinder-nissen von Alten Gebeüen, Wasser, Baumen, und was d[er]gleichen mehr fürffelt,²⁹ will ich (ohne

Pollmann Ferencnek, aki, bár nem a törökör kutatója, mégis szívesen részt vállalt az értelmezés olykor igen nehéz folyamátában, és ötleteivel nagyban hozzájárult a végső forma kialakításához.

¹⁸ e Erläuterung.

¹⁹ „böse nachrede, falsche anklage“ *Grimm, Jacob – Grimm, Wilhelm: Deutsches Wörterbuch. Bde. I-XVI. (1-32.)* Berlin, 1854–1960. (a továbbiakban: *Grimm*, kötetszám, hasábszám), Bd. 32. Sp. 492.

²⁰ Angenommen.

²¹ Hören.

²² „extortus membris fractusque, gliederlahm“ *Grimm*, Bd. 2. Sp. 636.

²³ ÖStA KA HKR Akten 1672 Jänner No. 10. Exp. fol. 41v. 1672. jan. 2.

²⁴ Wäre.

²⁵ Dafern.

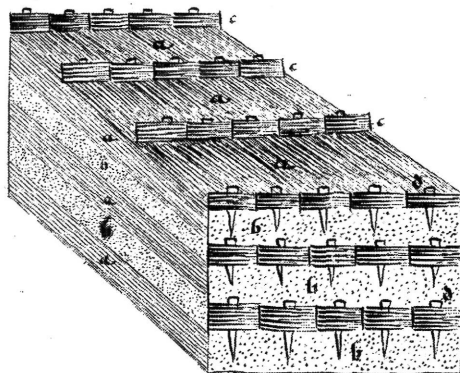
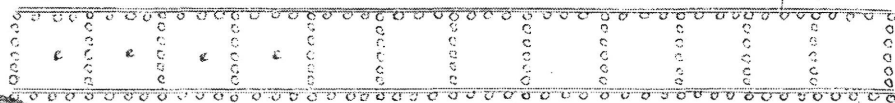
²⁶ Entspringen.

²⁷ Führohin: „forthin, weiterhin.“ *Grimm*, Bd. 4. Sp. 785.

²⁸ Nun.

²⁹ Vorfällen.

Abriß in was Ordnung die Pfähle am Holtwerck zu Dachmar sollen gestossen werden.

Figur wie das Reisswerth zwischen die Pfähle soll gemacht und die fächer ausgefüllt werden.

- a. Das Reissicht in die Länge.
- b. Das Reissicht in die quere.
- c. Das gesäunte.
- d. Die Pföcke umb welche die Beine gemacht, und die alles müssen zu sammen halten.
- e. Die Dacher.

Jacob von Hölse
 Drucker.
 1671.

eigenes Rhum zumeld[en]) so gutt als einer, mag sein, wer do³⁰ will abstechen undt ordentlich Außzeichnen, so wohl mit graduirtem instrument als auch ohne des. Das auff die gemachte Abrisse, der Herr Obrister von Holst sich nicht verlassen khan, weil er sie selbst nicht gemacht, ist artlich,³¹ hett er eins nachgemessen, oder nach[5v]messen lassen, Alßdann hett er können sagen, ob es recht oder unrecht sein; ich weiß aber, das es recht sein, auch dis darbei sehr recht, wer es nicht glaubt, mache sie selbst.

Wenn der ingenieurs Wiensschafft nur auff dem außzeichnen oder abstechen allein fundirt undt nur Proffile oder durchschnitte auff dem Papier undt nicht im Werck selbsten reißen undt machen können, und die übrige Sorge und Werckstellig zu machen den gueten Werckmeister[n] überbleibt. Sag ich, das diese mehr als jene zue Achten sein, in deme³² sie darnach trachten und wohl überwegen³³ müssen, was einer od[er] der ander auff leichtem Pappier auffgeriessen, ob es im Werck selbsten thunlich oder Verwerfflich ist, ob die auff dem Papir vorgestellte zuesambenfügungen und GrundtReste³⁴ vergleichlich, einen vorgebildten Last zuertragen undt eins das ander zuerhalten für ein bestendieges, zuendtschiessen sej; darumb werden der Gebaude Proffile, nach der einfeltieger leüte Demonstration, zum Öfftern geendert undt erhalten der gleichen bau dichter, ihren Lob undt Rhum durch mittheilung d[er] einfeltiege[n].

[6r] Wo nu dis nicht ist, das ein Bau, zu Vor und ehe es angefangen wierdt, nicht wohl betracht undt auff der Geometri fundirt ist (dessen sich alle rühmen und wie ihre Gebew auff Euclidi bücher Gegründet, beweisen wollen), geschicht gemeiniglich, das man nach der That erst Klug wierdt, mit Schaden wiederumb verbessern und endern muß, auff das unser nicht fahen an³⁵ zu Spotten; daher kompt auch, das wir alßdann selber sagen, das hett ich nicht gemeint, ja hett ichs vor gewust[en], da alßdann die Unkosten, materialia, Zeit und Arbeit verlohren seindt.

Jch Glaube Gäntzlich, der Herr Obriester von Holst wirdt sagen, die ingenieurs in Ober Hungarn haben nicht gewust, eine schlechte Maur zueführen und das Fundament dartzue graben lassen, hab es ihnen vorkheüen³⁶ müssen. Was mich betrifft, hett ich weiter nicht gefragt, nur nach der Höhe undt dicke, weil man alles nur nach dero angebung bauen undt machen soll, in vbriegen, was das Fundament betrifft, gar nicht.

Was den Zackmarer bau betrifft, und sonderlich d[en] fuß [6v] oder fundament, sein hier zween Proffil, nach auffreisung des herrn Obriesterr von Holst N°. 1°. et 2°. beigefügt. Was den ersten betrifft, hab ich Anno 1666 Demonstrirt, warumb es nicht bestendieg, wie wohl ich damals nicht gewust, wer es angegeben hat, darumb gleich damalß mier unwiessendt einen Neidt geimpffet.

Der ander Proffil ist, wie der Herr Obriester von Holst vermeint, den Wall und Fueß bestendig zu machen, warlich so wenig wierdt dies alß vorgehedes bestandt haben. Uhrsach, das die Vermeinte verzeining, lengst undt qwer nach überlegtes Reißich,³⁷ mit endtzwischen Strejng³⁸ undt Stampffung der Erd[en], einer Schwamme zu Vergleichen ist. Denn bei kleinen Wasser[n] des Reisich ober theil trucknen, bei großen gewessern aber wieder auffqwellen und bei sollicher abwechßlung desto ehender faulen wirdt, das Wasser hinein dring[en], und d[en] Wall unterweichen, wardurch derselbige jmmer Ritze und Schpalte haben wierdt. Dartzue wierdt beim groß[en] Gewessern die steigung des Wasser nicht wenig helffen, [9r] in deme der fueß nur dem Wasser gleich gesetzt. Wenn nu das Wasser, drei bis 4 Schuch drüber steigt, unterwescht den Wall undt

³⁰ Da.

³¹ „die gewöhnliche, ältere form für artig“. *Grimm*, Bd. 1. Sp. 574. Itteni értelmezésére 1.: *Ballagi Móricz*: Új teljes német és magyar szótár. Pest, 1870. 63. o.

³² Indem.

³³ Überwiegen.

³⁴ r Grundrest. Értelmezésére 1.: *Grimm*, Bd. 9. Sp. 667.

³⁵ Anfangen. *Grimm*, Bd. 1. Sp. 321.

³⁶ Vorkauen.

³⁷ s Reisig.

³⁸ Streichen.

macht die Streb rutschend. Der Herr Obrister von Holst sagt, sei stillstehendes Wasser; ja wenn es klein ist, aber wenn eine flutt kompt und die Samos sich ergeist, haust es trefflich vbel, vnd dis hab ich etlich mahl mit meinen Augen gesehen, der Herr Obrister aber nicht. Was auch bei A vorgebildet, wo der Graben tieff, wie man der Schellung³⁹ helffen soll, ist nit erweislich oder grindtlich, was Gestalt, das helffen soll od[er] khan, einen Pffal, der Außwärts zuweichen, getruckt wirdt, solliches zu verwehren.

Der Herr Obrister von Holst sagt auch, das mit d[em] andern Pollwercken nicht so viel Arbeit geben wierdt; daferne man mit besserem bedacht, alß geschehen, bauen möcht, so kundte man es bejahren, sonsten nicht, dann d[er] grundt ist vberall einest undt wie beschaffen, weist d[er] Herr Obrister von Holst nicht, und ist gar nichts an dem gelegen, das er so wenig erde hat außbohren können, weil etwas anderst [9v] darhindern, welliches ihm undt andere betreigt.⁴⁰

Die dritte Figur ist ein undt mein Profil (so viel den Fueß betriefft), den ich auch Anno 1666 vorgeschlagen, wie man zue Zackmar bauen undt bestendieg machen soll, ohne einlegung einieges Reißich oder das es etliche Jahr nach einander jmmer angefüllt und Erde zue geschitt werden soll, wie d[er] Herr Obrister selbst meldet, das nicht. Sondern in einem Theile des Jahrs sollte so Perfectionirt sein, das man gleich darauff bauen und keines etliche Jahr anfüllung brauchen möchte. Wie man es darmit verfahren undt mit d[er] zu bereitung machen soll, hab für unNoth eracht, hier zuerzehlen, weil es zuwieder, das ein ander was weist undt nur für einen Klügling⁴¹ geschült wierdt.

Ob schon nu, das ich dem Hern Obristen von Holst mißfelle, mier Hässich⁴² ist undt etwa noch mehr sein wierdt, macht mich nicht traurig, sondern vergnügt, wegen, was mier unwürdiegem, so lang ich im dinsten bin und noch bis dato anbefohlen und zue bauen vertraut word[en] ist, das es alles [11r] bestandt hat und mein allergnedigster Kayßer und König durch mich keinen vergeblichen Kosten erlitt[en], im vbrieg[en] keines Rhum bedarff undt auch zue dem Ende nicht melde, weil es billigkeit undt schuldigkeit ist, allen möglichen fleiß anzuewend[en].

Verlache und Verklampe⁴³ auch niemanden, wenn einem in dem gleichen fehlen thuet was; dann wir alle sampt den jrrungen unterworffe und unVolkomen seidt.

Weil man mich aber in so öffentlichem Schrifft, das weit und breit vor Augen und zue leßen fürkompt,⁴⁴ für einen idioten Schelt und Schmäh, hab ich hiemit auch öffentlich wiederred[en] und mich verandtwordten müssen, weil ich, Gott lob, kein Narr und alß einer unterhalten zu werd[en], nicht gesinnt bin, noch sein will.

Jst der Herr Obriester von Holst mein beforderer (wie er gesagt), das ich zue diesem dinsten angenomb[en] word[en] bin, dancke ihm; weil er mich aber jetzt selbst Schmähet, so sag ich, das der Herr Obrister von Holst Jhr Kay[serlicher] May[estät] dinsten nicht beferdert, sondern derselben durch meine [11v] befordernus⁴⁵ Schaden zuegefügt hat. In deme er so einen unNutzen und UnVerstandiegen Knecht (auff dem gleichwollen in etlichen Jahren, zimbliche bezahlung sich beloffen⁴⁶), so lang verdeckt gehalten hat.

Hiemit will ich dis mahl Schliessen und Eüer Excell[enzen] und Gnaden, die ohne das mit andern hohen Geschefften sehr beladen sindt, weiter nicht beunruhiegen, dieselbe unterthenigist bittentd, mich dessen nicht verdenck[en], noch mir solches zue Ungnaden aufnemen, weil ich solches nur zu notturrftieger rettung, erhaltung und beschirmung meiner ehren und Leimbdens,⁴⁷ und das nicht auff's neü, ein vergeblicher undt unendlicher bau vorgekomben werd[en] mechte, vor-

³⁹ e Schalung, régiesen Schellung. *Grimm*, Bd. 14. Sp. 2505. „schindung, decorticatio ..., nebenform zu schälung, f., s. dieses und schelle, cortex.”

⁴⁰ Betrügen.

⁴¹ r Klügling.

⁴² Hässig.

⁴³ Verklappern.

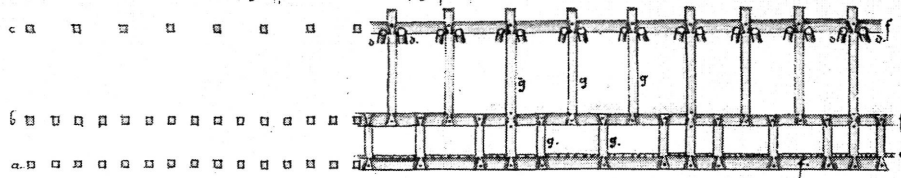
⁴⁴ Vorkommen.

⁴⁵ e Beförderung, Beförderung helyett.

⁴⁶ Sich belaufen.

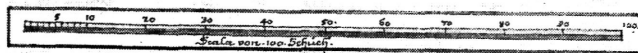
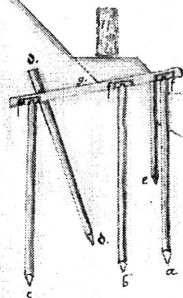
⁴⁷ r Leumund.

Figur in was Ordnung die Pfähle eingeschlagen
und nach in Dapfung, verrigelt und mit unterschiedlichen
Schließern in einander verfigt sein sollen.

Profil wie man zu Dackmar einen beständigen
Stieß und Wall machen kan.

Pl. 3.

Lucas Georgius Sicha
1672.

bringe. Ob wol Schlag und Streich mehr thuen, so vergehen sie doch bald und seindt gleich verschmertzet, aber ein Ehrwürigs⁴⁸ Wort durchschneidt das Hertz. Drüber mich in Eüer Excell[enzen] Schirm, Schutz und hohe Genade, in der ich bis daher Erhalt[en] worden und Hofentlich noch erhalten werde, unterthenigist empffehle.

Eüer Excell[enzen] und Gnaden Demütig-Unterthenigster Knecht

Lucas Geörg Ssicha mp

Kaschau den 30. January, 1672.

Tekintetes Császári Udvari Haditanács!

Méltóságos és Nagyságos Grófok és Urak, Kegyelmes és Tisztelt Urak!

Excellenciáitok és Kegyelmességtek, nem tudom visszatartani fájdalmas és szomorú érzéseimet, midőn ezekben a napokban Önagysága, Freiherr von Spankau⁴⁹ főstrázsamester úr hivatalából két, egymástól különböző írást, megfontolást, magyarázatot, tévedést és ellenvéleményt nyújtottak be, néhány alaprajzzal és metszettel, valamennyit egybemásolva; az egyik Spalla hadmérnöké, a másik von Holst ezredes úré.⁵⁰ Ebben [ti. az utóbbiban] a magam nevét is megtaláltam és fájdalommal kellett olvasnom és megírnom [ti. a Haditanácsnak] a sértéseket és a von Holst ezredes úr által nem bizonyított hamis vádakat, és hogy miféle [általam] feltételezett gyűlölettel ír ellenem.⁵¹ Kállórol beszélve ugyanis azt mondja: „A falat valóban elkezdtek, úgy hallom, hogy megfelelően tűzték ki, de erősen kétséges, hogy ők [ti. a következőkben megnevezett két hadmérnök] ezt valóban elvégzik, mivel Spalla hadmérnök csaknem mindig közsvényben és végtagbénulásban szenved és nem lehet jelen, Ssicha hadmérnök pedig nem ért hozzá.”

Nos hát, mégiscsak jobb, ha az igazságtalanságot elszenvedem, mintha magam követek el igazságtalanságot. Mindazonáltal, mivel oly sértően kötöttek belém, egyszerűen nem hallgathatok, mert ha ezt tenném, hátrányomra lenne és magamat rövidíteném meg vele. Mégis, ki volna oly ostoba és balga, hogy ne venné észre, honnan ered az irigység, és ne venné tekintetbe, mit mondtak nekem szemtől szemben, és mit beszéltek másutt, a távollétemben. Rám e sok irigység újat feszít és nyilatokat lő, míg arra kényszerülök, hogy meghátráljak, és helyemet másnak átengedjem.

Ám legyen úgy, ahogy akarja, úgy tűnik, hogy hagynom kell [a dolgokat] megtörténni, mert a kinevezésemben foglaltaknak és a legkegyelmesebb felsőbbség akarátának vagyok alárendelve. Legfeljebb majd az agyag mondja meg a fazekasnak, mit tegyen, vagy a költemény mond ellent a költőjének.

Különbön úgy tartják, ha az igazság kimondva kárt okoz, akkor bölcsőbb, ha elhallgatják. Én azonban úgy vélem, mindenki bűnös, aki nem törekszik arra, hogy megóvja Ő Császári Felségét, a mi legkegyelmesebb urunkat a kártól, és hogy jelentse, mi az oka annak, miként azt a pataki építkezések esetében magam is megtettem; ameddig szolgálatban leszek, továbbra is ezt fogom tenni, és az irigység miatt az igazságot nem szabad takargatnom. Amit a következőkben elbeszélék, nem avégett történik, hogy vakmerően megírjam a magam bölcsességét, hanem hogy a legalázatosabban könyörögjek a kegyért, vizsgálják meg az állítást (nem ért hozzá⁵²), vajon a mondottak teljes egészükben igazak-e, vagy egyáltalán nem azok, vagy pedig részben igazak, részben pedig nem.

⁴⁸ Ehrenrührig.

⁴⁹ Az akkor hivatalosan üresedésben levő felső-magyarországi végvidéki és kerületi főkapitányi tisztséget látta el. *Pálffy Géza*: Kerületi és végvidéki főkapitányok és főkapitány-helyettesek Magyarországon a 16–17. században. *Történelmi Szemle*, XXXIX. (1997) 274. o.

⁵⁰ L. valamennyit jelen irat mellett, ugyanazon levéltári jelzeten.

⁵¹ Már mint Ssicha feltételezi, hogy Holst gyűlöli őt.

⁵² L. az irat elején Holsttól vett idézetet.

Én valójában (anélkül, hogy saját dicsőségemet hirdetném) éppen olyan jól értek egy alaprajz felméréséhez, mint más, legyen az szabályos vagy szabálytalan, legyen a hely puszta vagy legyenek ott akadályként régi épületek, vizek, fák és más hasonló, ami ilyenkor megesik; legyen ott bárki, aki csak fel akarja mérni, vagy rendszeren le akarja rajzolni, akár mérőeszközökkel, akár azok nélkül. Különös, hogy von Holst ezredes úr nem bízik az elkészült rajzokban, mert hogy azokat nem ő maga készítette. Ha ugyanis újra megmérte volna, vagy mással végeztette volna el [a méréseket], akkor mondhatná, hogy pontosak-e vagy pontatlanok. Én azonban tudom, hogy pontosak, mégpedig nagyon. Aki nem hiszi, csinálja meg maga.

Ha a mérnöki tudomány csupán a rajzokra és felmérésekre alapoz és csak papíron képes nézetrajzokat és keresztmetszeteket készíteni, nem pedig munka közben, a többi gond és a megvalósítás a jó építőmesterekre marad. Azt mondom, erre minden másnál jobban kell figyelni,⁵³ mivel nekik [az építőmestereknek] arra kell törekedniük, sőt, súlyt kell helyezniük arra, hogy megítéljék, vajon elvégezhető az építkezés közben, vagy pedig elvetendő az, amit egyik vagy másik [hadmérnök] a vékony papírra felvázolt, vajon a papíron elképzelt szerkezetek és alapok elviselik-e a tervezett terhelést, és folyamatosan megtartja-e egyik a másikat. Ezért változtatják meg túl gyakran az épületek terveit, ahogy az együgyűek példája mutatja, és tervezik ugyanazon építményt erősebbre, az együgyűek állítása szerint a dicsőségért és a hírnévért.

Ha nem úgy zajlik a dolog, hogy az építkezést még a megkezdése előtt megfelelően átgondolják és a geometria [szabályai] szerint megalapozzák ([bár] mindenki azzal dicsekszik és azt akarja bizonyítani, hogy az ő építkezése az euklidészi könyveken alapul), általában az történik, hogy csak a munka végeztével lesznek okosak, újból és újból javítgatniuk és változtatniuk kell, ami kárral jár, a miénken pedig nem kezdenek el gúnyolódni. Ehhez járul még, hogy aztán mi magunk mondjuk: „én ezt nem gondoltam volna,” „ha ezt előre tudtam volna,” így azután a pénz, az anyag, az idő és a munka kárba vész.

Teljes mértékben hiszem, hogy von Holst ezredes úr azt fogja mondani, a felső-magyarországi hadmérnökök nem tudták, hogy gyenge falat húznak fel és ahhoz ásatják ki az alapokat. Ezt nekem kellett nekik megmagyaráznom.⁵⁴ Ami engem illet, én nem kérdezősködtem volna egyébről, csupán a [fal]magasságról és a vastagságról, mivel mindent csak ezen adatok alapján szabad építeni, egyébként pedig, ami az alapozást illeti, semmit sem [kérddeztem volna].⁵⁵

A szatmári építkezésre, és különösen a lábazatra vagy alapozásra vonatkozóan, mellékeltem, 1. és 2. számmal álljon itt két keresztmetszet, amelyeket von Holst ezredes úr vázolt fel. Az első esetben 1666-ban bemutattam, hogy miért nem [lehet] tartós, jóllehet akkoriban nem tudtam, kitől származik, ezért mindjárt akkor, tudtomon kívül, felkeltettem az irigységet magam iránt.

A másik keresztmetszet azt mutatja, hogy miként kell a falat és a lábazatot, von Holst ezredes úr véleménye szerint, tartóssá tenni. Igazság szerint azonban ez éppoly kevésbé lesz tartós, mint az előző. Ennek az az oka, hogy az említett rajz[on] a hosszában és keresztben egymásra rakott rőzsekötegek a közéjük terített és döngölt földdel szivacshoz hasonlatosak. Alacsony vízállásnál a rőzse felső része kiszárad, magas vízállásnál azonban teleszivódik vízzel és ettől a váltakozástól hamarabb elrohad. A víz beáramlik és a falat alul átáztatja, miáltal folyvást rések és hasadékok keletkeznek [benne]. Magas vízállásnál [mindehhez] ráadásul az is nagyban hozzájárul, hogy a lábazat a víz felszínével egy magasságban áll. Ha pedig a víz 3-4 lábbal a [lábazat] fölé emelkedik, alámoossa a falat és ettől a támaszték megcsúszhat. Von Holst ezredes úr azt mondta, hogy az nyugodt víz. Persze hogy az, ha alacsony. Ám ha áradás jön, és a Szamos kiönt, szörnyű pusztítást okoz, miként azt [én] néhányszor a saját szememmel láttam,⁵⁶ az ezredes úr azonban soha. Amit

⁵³ E mondat fordítása némileg bizonytalan, mivel elvileg úgy is értelmezhető, hogy „őket [ti. az építőmestereket] mindenki másnál jobban kell becsülni”. A fenti megfogalmazás szerint Ssicha itt az építőmesterek által folytatott gyakorlatra célozna, az utóbbi eset pedig értelemszerű, de mindkettő belcillik a szövegkörnyezetbe. Az utóbbi fordításnak csupán az mond ellent, hogy a mondatban mutató névmás áll személyes névmás helyett.

⁵⁴ Ssicha itt feltehetően az 1666-os tevékenységére utal vissza.

⁵⁵ Holst és Spalla is foglalkozott a földtöltések alapozásának problémájával, amelynek ismét a vizenyős talaj az oka.

⁵⁶ Újabb utalás arra, hogy Ssicha többször járt Szatmárott, tehát valóban módjában állt alaposan kiismerni a hely adottságait és ebből következően megfelelő szakvéleményt is tudott mondani.

pedig az A-[val jelzett pont]nál elképzelt, [nevezetesen] hogy miként kell a cölöpzetet erősíteni ott, ahol az árok mély, az nem igazolható és nem megalapozott, tudniillik az, hogy milyen megoldással kell, vagy lehet egy kidőlni készülő cölöpöt megtámasztani, hogy [kidőlését] elhárítsuk.⁵⁷

Von Holst ezredes úr azt is mondta, hogy a többi bástyával nincs sok tennivaló.⁵⁸ Amennyiben az eddigiéknél átgondoltabban építkezének, akkor helyeselnék ezt, különben nem. Azután pedig a talaj mindenütt egyforma, de hogy milyen minőségű, azt von Holst ezredes úr nem tudja, és nem sokat számít az sem, hogy egy kevés földet ki tudott fúrni, mert a mögött [ti. nagyobb mélységben] valami más van, ami őt is becsapta, amiképpen másokat is.⁵⁹

A harmadik ábra az én keresztmetszetem (már ami a lábazatot illeti), amit már 1666-ban javasoltam, tudniillik hogy hogyan kell [a lábazatot] Szatmárott megépíteni és tartóssá tenni egyetlen rőzsekőteg lerakása nélkül, vagy anélkül, hogy azt néhány évenként mindig fel kelljen tölteni és a földet fel kelljen hányni, nem úgy, ahogy azt az ezredes úr maga közölte; inkább az év egy részében oly tökéletesen kellene azt [a lábazatot] elkészíteni, hogy rögtön építhessenek rá,⁶⁰ és ne legyen szükség a néhány évenkénti feltöltésre. Hogy miként kell eljárni és [milyen] előkészületeket kell megtenni, szükségtelennek tartom itt elmagyarázni, amit mindenki tud, mivel visszatetsző, és csak egy okoskodónak kell tudott dolgokat megtanítani.

Noha bosszant, hogy von Holst ezredes úrnak nem tetszem, és talán még inkább bosszantani fog, nem szomorkodom [miatta], hanem szórákoztat, annál is inkább, mert amit méltatlan [személyemnek] szolgálatba állásom óta egészen a mai napig parancsoltak, azaz aminek az építkezésével megbíztak, az mind fennmaradt [ti. nem omlott össze, mint Holsté], és az én legkegyelmesebb császárom és királyom miattam felesleges kiadásra nem kényszerült. Egyébként pedig semmiféle dícsőségre nem vágyom és nem tartok igényt a végén sem, mivel illendőség és kötelesség minden lehetséges erőnket erre [ti. az uralkodó érdekeinek védelmére] fordítani.

Senkit sem nevetek ki és nem fecsegek ki, ha valaki hasonló hibát követ el, [hiszen] mindannyian ki vagyunk szolgáltatva a tévedéseknek és tökéletlenek vagyunk.

Mivel pedig engem egy ilyen nyilvános írásban, amely szélitében látható és olvasható, idiótaként gyaláznak és gúnyolnak, ezennel nekem is nyilvánosan kellett ellentmondanom és magamat igazolnom, mivel, hál' istennek, nem vagyok bolond, és ha valaki így beszél rólam, azt sem most, sem a jövőben nem fogadom el.

Von Holst ezredes úr, ahogy mondta, támogatott engem, hogy erre az állásra felvegyenek, s ezt köszönöm neki. Mivel azonban most gúnyol, azt mondom, von Holst ezredes úr nem jól szolgálta Ő Császári Felségét, hanem Neki az én kinevezésemmel⁶¹ éppen is kárt okozott, minthogy egy ilyen haszontalan és hozzá nem értő alakot, [mint én] (akinek az évek során meglehetősen sok pénzt fizettek ki), ilyen sokáig fedezett.

Ezennel mostanra be óhajtom fejezni, és Excellenciáitokat és Kegyelemsségteket, akik más fontos ügyek miatt e nélkül is rendkívül elfoglaltak, tovább nyugtalanítani nem akarván, alázatosan kérem, mindezt ne vegyék tőlem zokon és ne tekintsék rosszindulatnak, mivel a mondottakat csak tisztességem és hírnevem szükségszerű megmentése, megtartása és védelmezése érdekében hozom fel, és nehogy még egyszer egy új, hiábavaló és vég nélküli építkezéssel foglalkoztassanak. Jóllehet a csapások nagyon bánatnak, ám hamarosan elmúlnak és feledésbe merülnek, de a becsületért szó szíven döf. Ezért alázatosan ajánlom magamat Excellenciáitok oltalmába, védelmébe és magas kegyelmébe, amelyben eddig megtartottak és remélhetőleg ezután is megtartanak.

Excellenciáitok és Kegyelemsségtek legalázatosabb szolgálója

Lucas Georg Ssicha sk.

Kassa, 1672. január 30.

⁵⁷ Úgy tűnik, a lábazatot kívülről támasztó cölöpsor problémáját az okozta, hogy közvetlenül az árok belső oldalán, de még az árok fenekébe verték le (1. az 1. és a 3. képet), ahol a gyenge altalaj nem tudta elviselni a cölöpök felső részére nehezedő nyomást, így azok kihajoltak az árok irányába.

⁵⁸ Elsősorban ezeknél merült fel a helytelenül kialakított szárnyak problémája.

⁵⁹ Holst csak mintegy 15 láb, azaz alig 5 m mélységig ásott le.

⁶⁰ Holst egyik javaslata szerint ősszel készítsék el a lábazatot, azután majd tavasszal folytatják az építkezést, pl. a földtöltés újbóli felhárnyását.

⁶¹ Természetesen nem Holst, hanem az uralkodó nevezte ki, csak eszerint Holst javaslatára.

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS
A 2007. ÉVI PERJÉS GÉZA-DÍJ ADOMÁNYOZÁSÁRA

A Magyar Hadi Történetírást Támogató Alapítvány Kuratóriuma,
a korábbi évek gyakorlatának megfelelően,
2007-ben is át kívánja nyújtani

A PERJÉS GÉZA-DÍJAT,

a Balla Gábor szobrászművész által készített emlékérmét
és a díjjal járó publikációs támogatást,

ezért, a díj odaítélését elősegítendő, pályázatot hirdet
a történész szakma ismert személyiségei által benyújtandó
ajánlásokra.

Az ajánlások olyan fiatal, 40 év alatti, magyar, vagy egyetemes hadtörténelemmel
foglalkozó fiatal történészek támogatása érdekében nyújthatók be, akik az ajánlás
benyújtásának pillanatában még nem töltötték be 40. életévüket, elérték a kandidá-
tusi, vagy a PhD fokozatot, és olyan munkássággal, legalább egy monografikus
alkotással már rendelkeznek, ami igazolhatja tehetségüket.

Kérjük, hogy az ajánlásokhoz mellékeljék a támogatott jelölt szakmai életrajzát,
publikációs listáját, a legjobbnak ítélt tanulmányokat és monográfiákat is.

Indokolt esetben még kéziratban lévő művel is lehet pályázni.

A kuratórium fenntartja magának a jogot, hogy a díjat
csak elvárható színvonalú pályázatok beérkezése esetén adja ki.

Dr. Urbán Aladár,
az Alapítvány Kuratóriumának elnöke

Határidő: 2007. május 21.

Cím:

A Magyar Hadi Történetírást Támogató Alapítvány Kuratóriuma,
Dr. Veszprémy László titkár. Budapest, 1014, Kapisztrán tér 2-4.